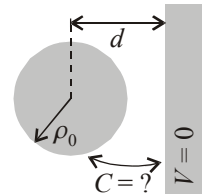

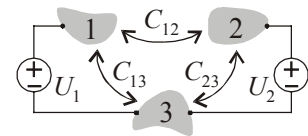
OSNOVE ELEKTROTEHNIKE I (UNI)

2. kolokvij, 23. januar 2007

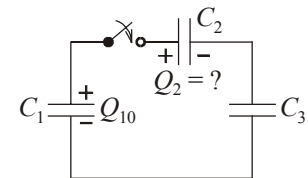
1. Vodnik dolžine $l = 10$ m in polmera $\rho_0 = 3$ mm leži ob kovinski steni, na oddaljenosti $d = 5$ mm. Izračunajte kapacitivnost med vodnikom in steno.

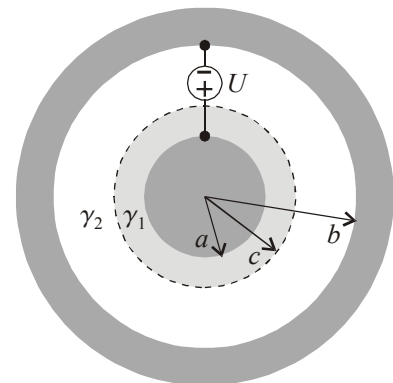
2. Delne kapacitivnosti sistema treh prevodnih teles so $C_{12} = 1$ pF, $C_{13} = 2$ pF in $C_{23} = 3$ pF. Med 1. in 3. telesom priključimo vir napetosti $U_1 = 2$ kV, med 2. in 3. pa vir napetosti $U_2 = 1$ kV. Kolikšna energija je akumulirana v električnem polju tega sistema?

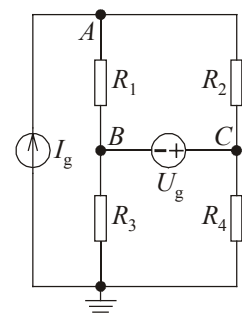
3. Pred vklopom stikala je kondenzator kapacitivnosti $C_1 = 3$ μ F naelektrjen, $Q_{10} = 120$ μ C; kondenzatorja kapacitivnosti $C_2 = 3$ μ F in $C_3 = 1,5$ μ F sta takrat še prazna. Določite elektrino Q_2 po vklopu stikala.

4. Sferični kondenzator ima dvojno izolacijo in je priključen na vir napetosti $U = 1$ kV; njegovo izolacijo določajo polmeri $a = 4$ mm, $b = 10$ mm in $c = 6$ mm in specifični električni prevodnosti $\gamma_1 = 2 \cdot 10^{-10}$ S/m in $\gamma_2 = 10^{-10}$ S/m. Kolikšna je joulska moč v vsej izolaciji kondenzatorja?

5. Določite potenciale spojišč A , B in C . Elemente vezja opredeljujejo vrednosti: $I_g = 2,5$ A, $U_g = 5$ V, $R_1 = 4$ Ω , $R_2 = 1$ Ω , $R_3 = 2$ Ω in $R_4 = 3$ Ω .

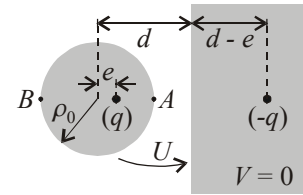
$$\epsilon_0 \approx \frac{10^{-9}}{36\pi} \frac{\text{A s}}{\text{V m}}$$

Rešitve so objavljene na naslovu <http://torina.fe.uni-lj.si/oe>.

OSNOVE ELEKTROTEHNIKE I (UNI)

2. kolokvij, 23. januar 2007, rešitve

1. Če med vodnik in steno priključimo vir napetosti U , pridobita telesi naelektritvi $\pm ql$. Iskani kapacitivnosti C ustreza razmerje ql/U . Potencial splošne točke med vodnikom in steno določa med drugim tudi razmerje oddaljenosti le-te do pomožnih elektrin ($\pm q$). Ekscentrično lego e pomožne elektrine v vodniku izračunamo iz enakosti potencialov v poljubnih dveh točkah na njegovi površini, npr. v točkah A in B :

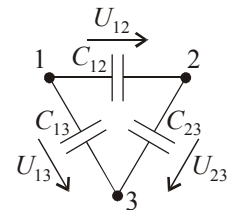

$$V(A) = V(B) \Rightarrow \frac{2d - e - \rho_0}{\rho_0 - e} = \frac{2d - e + \rho_0}{\rho_0 + e} \Rightarrow e = d - \sqrt{d^2 - \rho_0^2} = 1 \text{ mm}.$$

Ker ima stena potencial $V = 0$, je napetost U enaka potencialu vodnika, npr. v točki A :

$$U = V(A) = \frac{q}{2\pi\epsilon_0} \ln \frac{2d - e - \rho_0}{\rho_0 - e} = \frac{q}{2\pi\epsilon_0} \ln \frac{6 \text{ mm}}{2 \text{ mm}} = \frac{q}{2\pi\epsilon_0} \ln 3 \Rightarrow C = \frac{ql}{U} = \frac{2\pi\epsilon_0 l}{\ln 3} \cong \underline{\underline{506 \text{ pF}}}.$$

2. Z vidika integralnih količin kot so potencial, napetost, elektrina in energija, moremo sistem treh prevodnih teles modelirati s trikotno vezavo kondenzatorjev kapacitivnosti C_{12} , C_{13} , in C_{23} . Napetostim med prevodniki ustrezajo napetosti na kondenzatorjih: $U_1 - U_2 = U_{12}$, $U_1 = U_{13}$ in $U_2 = U_{23}$. Energija, ki je akumulirana v polju sistema, je enaka vsoti električnih energij v kondenzatorjih:

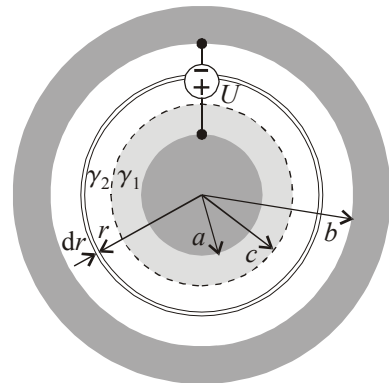
$$W_e = \frac{1}{2} (C_{12} U_{12}^2 + C_{13} U_{13}^2 + C_{23} U_{23}^2) = \underline{\underline{6 \mu\text{J}}}.$$

3. Nadomestna kapacitivnost vezja desnih dveh kondenzatorjev je $C_{23} = C_2 C_3 / (C_2 + C_3) = 1 \mu\text{F}$. Po vklopu stikala se elektrina Q_{10} razdeli med kondenzatorji tako, da je napetost na levem enaka vsoti napetosti na desnih dveh in da sta naelektritvi desnih dveh enaki: $Q_1 / C_1 = Q_2 / C_{23} = Q_3 / C_{23}$ pri tem pa velja še zakon o ohranitvi naboja, $Q_{10} = Q_1 + Q_2$. Sledi: $Q_2 = \frac{Q_{10}}{1 + C_1 / C_{23}} = \underline{\underline{30 \mu\text{C}}}$.

4. Joulsko moč P v izolaciji določata napetost U kondenzatorja in izolacijska upornost R : $P = U^2 / R$. Upornost izrazimo z integralom diferencialnih upornosti $dR = dr / 4\pi\gamma r^2$ diferencialno tankih plasti:

$$R = \int_a^b \frac{dr}{\gamma 4\pi r^2} = \int_a^c \frac{dr}{\gamma_1 4\pi r^2} + \int_c^b \frac{dr}{\gamma_2 4\pi r^2} = \frac{1}{4\pi\gamma_1} \left(\frac{1}{a} - \frac{1}{c} \right) + \frac{1}{4\pi\gamma_2} \left(\frac{1}{c} - \frac{1}{b} \right).$$

Po vstavitvi podatkov dobimo: $R \cong 86,2 \text{ G}\Omega$ in $P \cong \underline{\underline{11,6 \mu\text{W}}}$.

5. Vezje analizirajmo npr. po metodi spojiščnih potencialov. Za spojišči A , B in C zapišimo enačbe I. Kirchhoffovega zakona

$$A: G_1(V_A - V_B) + G_2(V_A - V_C) = I_g,$$

$$B: G_1(V_B - V_A) + G_3 V_B + I_{BC} = 0,$$

$$C: G_2(V_C - V_A) + G_4 V_C - I_{BC} = 0,$$

Drugi dve združimo v eno in se izognemo neznanke I_{BC} , toku skozi napetostni vir:

$$B \oplus C: -V_A(G_1 + G_2) + V_B(G_1 + G_3) + V_C(G_2 + G_4) = 0.$$

V prvi in zadnji upoštevajmo relacijo $V_C = V_B + U_g$ in dobimo:

$$(G_1 + G_2)V_A - (G_1 + G_2)V_B = I_g + G_2 U_g,$$

$$-V_A(G_1 + G_2) + V_B(G_1 + G_2 + G_3 + G_4) = -(G_2 + G_4)U_g.$$

Iz danih podatkov vezja sledi rešitev: $V_A = \underline{\underline{7 \text{ V}}}$, $V_B = \underline{\underline{1 \text{ V}}}$ in $V_C = \underline{\underline{6 \text{ V}}}$.

